

Інформаційний день “Нанотехнології, передові матеріали та нові виробничі технології у новій програмі досліджень та інновацій ЄС HORIZON 2020”

Кластери та технологічні платформи як інноваційні механізми розвитку економіки України

СМЕРТЕНКО Петро Семенович,
Національний координатор програми EUREKA у 1999-2011 рр.

Зміст

1. Інструменти інноваційного розвитку
2. Визначення
3. Порівняльний аналіз двох механізмів
4. Нагальні кроки
5. Висновки

Інструменти інноваційного розвитку

- Наукові парки *одиниці, дуже слабкі*
- Технопарки *дуже мало, не ефективні*
- Індустріальні парки *дуже мало, не афішовані*
- Бізнес та техінкубатори *багато, але не інноваційні*
- Венчурні фонди *практично немає*
- Бізнес-ангели *практично немає*
- Міжнародна співпраця *є досвід, але недостатній*
- Кластери *задекларовано низку*
- Технологічні платформи *у зародку*
- Спін-офф компанії *дуже мало*
- Старт-ап компанії *дуже мало*
- «Посівні» (seed) фонди *практично відсутні*

Визначення кластера

Кластер — це сконцентровані по географічній ознаці групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств по стандартизації, а також торговельних об'єднань) у певних областях, що конкурують, але разом з тим й провадять спільну роботу.

(Porter, M.E. The Competitive Advantage of Nations. New York: The Free Press. 1990, 1–857 p. (В русскоязычной библиографии: Портер.М.: Издательский дом — Вильямс, 2003.)

Визначення конкурентоспроможності

В економічному кластері конкурентоспроможність компанії, у багатьох аспектах, визначається конкурентоспроможністю її економічного оточення, яке, у свою чергу, залежить від базових умов (загального ресурса) та конкуренції всередині кластера (Майкл Портер).

Етимологія слова кластер

Кластеризація - це процес групування ряду об'єктів у клас подібних об'єктів. У кожному кластері все має бути подібним, тоді, як у різних кластерах все має бути відмінним.

Кластер у доробках українських учених

- Соколенко С.І., «Кластери в глобальній економіці». – Наукове видання. – К.: Логос, 2004. – 848 с.; 190 іл.
- Повышение конкурентноспособности экономики областей Запада и Юга Украины на основе формирования новых производственных систем (кластеров) (Результаты социально-экономических исследований). Под. общей редакцией С.И. Соколенка, Киев, 2005, 238 с.
-

Кластер у доробках українських учених

- Реализация идеи трансформации и синергии кластеров в инновационной деятельности.
Смертенко П.С., Чернышов Л.И., Марьенко А.В.
Вісник українського матеріалознавчого товариства,
2009, в.2, с.87-94.
- Стратегия повышения конкурентоспособности регионов Беларуси и Украины на основе кластерной сетевой формы инновационного развития: монография / Соловйов В.П., Головатюк В.М., Денисюк В.А., Сенченко В.В. и др.; Под. ред. д.э.н., проф. Соловьева В.П., к.э.н. Вертинской Т.С. – Ин-т экономики НАН Беларуси, Минск – 2015. – 411 с.

Українські кластери - приклади

- Асоціація «Поділля Перший» поєднує швейні, будівельні та туристичні кластери на Хмельниччині – перші в Україні.
- Силіконова долина по-українськи – кластер зеленого туризму та ремесел у селі Сунки, Смілянський район .
- РГО «Перший аграрний кластер»
- Автомобільний кластер для виробництва автомобілей та комплектуючих на базі індустріального парку Соломоново.
- Кластер народних художніх промислів "Сузір'я" сприяє розвитку народних художніх промислів Прикарпаття.
- Кластер Деревообробки та Меблевого Виробництва (ДОМВ) – це об'єднання підприємств, які працюють з деревиною у Західній Україні.
- Кластер деревообробки Полісся Рокитнівщини.
- Волинські кластери - сформовано список восьми перспективних кластерів: аграрний, туристично-рекреаційний, освітній, льноводства, транспортний, автомобільний, комбікормовий та деревообробний.

Портал Українські кластери

<http://ucluster.org/universitet/o-klasterakh/razvitye-strany/>

Портал об'єднує учасників регіональних кластерів – підприємців, науковців, місцеву владу.

Школа Кластеров

• О Кластерах

- Кластеры в развитых странах
- Кластеры в развивающихся странах
- Кластеры в СНГ

• Украинские кластеры

- Карта
- 2005 Українське Кластерне Дослідження
- 2010 Українське Кластерне Дослідження
- 2012 Українське Кластерне Дослідження

• Веб Ресурси

• Тренинг

Визначення технологічної платформи

Концепція технологічної платформи (ТП) (European Technology Platforms - ETP) була запропонована ЄК 11 грудня 2002 року в Комюніке « Промислова політика у розширеній Європі» і як інструмент інноваційного розвитку була започатковані у 7 Рамковій програмі у 2007 році.

ТП – це об'єднання представників влади, бізнесу, науки, освіти навкруги загального бачення науково-технічного розвитку та загальних підходів до розробки відповідних технологій.

Можна ще визначити так - механізм приватно-державного партнерства, який направлений на швидкий розвиток досліджень та розробок у межах окремих секторів економіки.

Основна мета

Кластер

Підвищення внутрішньої та міжнародної конкурентоспроможності його членів за рахунок комерційної та некомерційної співпраці, наукових досліджень та інновацій, освіти, навчання та заходів політики підтримки.

ТП

Поєднання зусиль представників бізнесу, науки та держави при визначенні пріоритетів довготривалого науково-технологічного розвитку, а також складанні стратегічних програм досліджень і розробок та їх реалізації.

ТП у доробках українських учених

- Україна та сучасні механізми інноваційного розвитку Європейського Союзу. Київ Видавець ФО-П Т.А Кінько, 2007, 64 с.
- Програми та інструменти інноваційного розвитку економіки Європейського Союзу. Українські проєкції. Київ Видавець ФО-П Т.А Кінько, 2007, 64 с.
- Технологічні платформи як механізм інтеграції освіти, науки та виробництва / Федулова Л. І. // Наукові праці. Економіка. Правознавство, Випуск 149. Том 161, 81-86/
- Технологічна платформа «Передові матеріали і технологічні процеси їх отримання» як основа відродження передової ролі України у галузі матеріалознавства / Ю.М.Солонін, М.Я.Гороховатська, І.І.Білан, П.С.Смертенко, Н.Є.Федорова, Л.І.Чернишев // Вісн. НАН України, 2012, № 4, с. 55-59.
- Кластери і технологічні платформи як механізми розвитку економіки України / П.С.Смертенко, Л.І.Чернышов, І.І.Белан, Ю.М.Солонін, М.Я.Гороховатська, І.І.Кульчицкий, О.В.Кот и Н.В.Бойко // Вісник НАН України, 2014, № 3, с.67-76.

Національні особливості ТП

27 вересня 2012 року було підписано Угоду між Науково-дослідним економічним інститутом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (НДЕІ) та Українським інститутом науково-технічної і економічної інформації Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України (УкрІНТЕІ) щодо співробітництва в цілях організації комплексних наукових досліджень у сфері «зеленої» економіки та «зеленого» зростання. Ця співпраця, зокрема, передбачає формування на базі НДЕІ та УкрІНТЕІ національної науково-технологічної платформи – **ТП має формуватись на основі великої компанії.**

Перша ТП має близько десяти кластерів – ніде ще було такої структури.

Спільні риси кластера та ТП (1)

- розвиток стратегії, що залишається комплементарною з планом економічного розвитку локального регіону, де функціонує кластер чи країни, де функціонує ТП;
- достатня міжнародна доступність у сенсі виробництва та/або технологій;
- партнерство між учасниками кластера чи ТП та структурований функціональний принцип керування;
- можливість досягати синергію у науково-технічному розвитку, що призводить до створення нового продукту з високою додатковою вартістю;
- створення нових економічних технологій, інтелектуальних процесів для виготовлення нових товарів та їхнього широкого застосування у масштабах національної промисловості;

Спільні риси кластера та ТП (2)

- формування по галузевим ознакам;
- сприяння підвищенню конкурентоспроможності, сталому розвитку та створенню товарів та послуг світової якості;
- наявність синергії;
- ведуча роль промисловості;
- поєднання бізнесу, науки, освіти;
- поєднання інформаційних ресурсів;
- філософія «відкритих» інновацій;
- спільна мета та ідеологія;
- бренд;
- інноваційність;
- розвиток у рамках кластеру ефективних комунікацій;
- підтримка місцевих та центральних органів влади.

Відмінності

Кластер

- більше відповідає регіональній політиці;
- опирається на географічне місце розташування;
- вирішує проблеми сьогодення;
- встановлює зв'язки на локальному рівні між партнерами по розробці, виробництву, рекламі та продажу певного продукту.

ТП

- більше відповідає загальнонаціональному розвитку;
- об'єднує зусилля та ресурси усіх учасників ланцюга від наукової ідеї до продажу прав інтелектуальної власності, товарів та послуг;
- розробляє стратегію та перспективу на майбутнє;
- встановлює зв'язки та співробітництво з ЄТП та знаходить партнерів для спільних досліджень та виробництва.

Переваги

Кластер

- підвищення продуктивності,
- впровадження інновацій,
- активізація підприємницької ініціативи,
- розвиток ефективних комунікацій;
- поширення інформації;
- оптимізація взаємодії різних організацій, фірм, покращення кооперації між ними.

ТП

- розподілення ризиків та витрат на реалізацію крупних проектів на доконкурентній стадії досліджень та розробок;
- доступ до найсучасніших тенденцій розвитку галузі;
- можливість диверсифікації джерел фінансування крупних проектів;
- відкритість та гнучкість.

Реалізація діяльності

Кластер

- орієнтація на ринок – **найголовніше для економіки України;**
- підвищення продуктивності та конкурентоспроможності;
- активний обмін інформацією;
-

ТП

- орієнтація на галузь чи крупний бізнес;
- міжнародне співробітництво – **тотожне євроінтеграції;**
- приєднання до інших існуючих програм співробітництва;
-

Нагальні кроки

- Просвітницька робота – вже ведеться.
- Створення юридичної бази - розпочалося.
- Залучення великих виробничих компаній – на часі.
- Ініціатива знизу догори – поки що тільки це і працює.
- Залучення додаткових ресурсів, в основному закордонних – українські науковці отримали у програмі ГОРИЗОНТ-2020 вже біля 2 млн. євро.
- Створення умов для малих та середніх підприємств, особливо інноваційних – влада робить це формально.

Висновки

- Українська влада має щонайшвидше посприяти створенню та функціонуванню **декількох** діючих кластерів та технологічних платформ.
- Головним залишається **людський фактор** – особливо важлива ініціатива.
- Розвиток кластерів та технологічних платформ в Україні має відбуватися на основі **чіткого розуміння особливостей** кожного з механізмів.
- Потрібне **правове забезпечення функціонування кластерів та технологічних платформ**, створене спільно фахівцями міністерств освіти та науки, юстиції, фінансів, а також Національної академії наук України.

Дякую за
увагу

Петро Смертенко,
smertenko@isp.kiev.ua
petrosmertenko@gmail.com